

Црта је анализирао Мере за унапређење спровођења изборног процеса које су предложили кофасилитатори током процеса Међустраничног дијалога уз посредовање Европског парламента, објављене 18. септембра 2021. године. Један део предложених мера представља резултат политичког договора којим се стварају привремена решења и која излазе ван постојећег правног и институционалног оквира. Њихова примена ће, самим тим, моћи да се анализира кроз стварне ефекте приликом посматрања предстојећих избора. Ова анализа је стога фокусирана на правна решења која су на линији постојећег правног и институционалног оквира и њихове могуће домете и усклађеност са домаћим законодавством, као и са међународним стандардима и препорукама домаћих и међународних посматрачких мисија. □

Уколико би предложене мере у целости биле спроведене, дошло би до ограниченог побољшања, али у недовољној мери да се омогуће услови за поштене и слободне изборе по међународним стандардима. Узимајући у обзир предуслове за поштене изборе – равноправност учесника у кампањи и равномерну медијску заступљеност – **Црта је становишта да ове мере не би имале ефекат на постизање равноправности изборних учесника.**

Једном од мера, која се тиче понашања приватних емитера током кампање, чак се и утиче на снижавање постојећих стандарда, супротно важећем закону. Ипак, ефекте једног броја мера, које се односе на злоупотребу јавних ресурса и јавне функције, као и

на притиске на бираче, није могуће оценити, с обзиром на њихову недовољно прецизну формулацију.

Сажетак анализе предложених мера

Предложене мере формулисане су на различитом нивоу општости, односно конкретности, због чега није могуће унапред оценити делотворност сваке од појединачних ставки. Тамо где су решења детаљније дефинисана, било је могуће дати обухватнију оцену, док начелни предлози остављају велики простор за различите облике њихове примене.

Мере ограничено одговарају на горуће проблеме које су забележили домаћи и страни посматрачи – а пре свега у односу на медијску неравноправност, злоупотребу јавних ресурса и јавних функција, притиске на бираче

Један од главних закључака анализе је да мере, из перспективе унапређења квалитета услова за слободне и фер изборе, ограничено одговарају на горуће проблеме које су забележили домаћи и страни посматрачи – а пре свега у односу на медијску неравноправност, злоупотребу јавних ресурса и јавних функција, притиске на бираче – те их у том погледу Црта оцењује као недовољне за побољшање изборних услова.

Један део мера односи се на примену већ постојећих закона или подзаконских аката и инструмената. Ове мере односе се, пре свега, на примену постојећег Закона о електронским медијима, као и примену важећег упутства Министарства државне управе и локалне самоуправе којим се предвиђа објављивање података из бирачког списка пре и након његовог закључења. У ову групу спада и мера којом се предвиђа независна верификација бирачког списка по међународној методологији, на ком је Радна група за верификацију Јединственог бирачког списка почела да ради још 2019, али је почетком 2020. године процес институционално заустављен. Ипак, потребно је ревидирати инстанце које ће бити одговорне за овај процес, а које предвиђа усвојена мера, јер независна ревизија Јединственог бирачког списка не може истовремено бити спроведена од институције која је задужена за његово вођење – Министарства за државну управу и локалну самоуправу. Односно, тако спроведена ревизија се не може назвати независном.

Уместо правно обавезујућег подзаконског акта којим се ближе уређује начин обезбеђивања равноправног и непристрасног представљања изборних кандидата, понашање приватних пружалаца медијских услуга биће предмет само препорука Регулаторног тела за електронске медије

Наглашавамо да ће једна од мера имати чак и **негативан ефекат на изборне услове због тога што унижава већ постојеће стандарде и у супротности је са Законом о електронским медијима**. Разлог томе је што ће, уместо правно обавезујућег подзаконског акта којим се ближе уређује начин обезбеђивања равноправног и непристрасног представљања изборних кандидата, понашање приватних пружалаца медијских услуга бити предмет само препорука Регулаторног тела за електронске медије. Препоруке као форма не производе правне обавезе и последице и самим тим нису правно обавезујуће, те их приватни пружаоци медијских услуга могу, али и не морају применити. Дубоко нас забрињава и то да је ово други пут да међупартијски дијалог релативизује законске обавезе комерцијалних медија. Цртина анализа медија показује да су приватне телевизије с националном покривеношћу највећим делом носиоци пристрасног извештавања у корист власти. Подсећамо да је и Министарство културе и информисања у јануару 2020. објавило мишљење у којем је указало на то да је РЕМ поступио супротно закону усвојивши подзаконски акт само за јавне медијске сервисе, а необавезујућу форму препоруке за приватне емитере.

Што се тиче притисака на бираче, документом је препозната потреба за бољом координацијом надлежних органа, како би се “осигурало да власти имају довољно успостављених процедура за спречавање и истрагу непримереног притиска на бираче, укључујући запослене у државним институцијама или предузећима повезаним са државом.” Ипак, остало је нејасно који органи ће бити укључени у координацију, као и на који начин ће координација бити реализована и шта су очекивани исходи.

Документ се не бави функционерском кампањом у медијима, иако је она препозната као приоритетни проблем у бројним међународним и домаћим извештајима и препорукама

Упркос томе што је препознат проблем злоупотребе јавних ресурса и функционерске кампање, документ не нуди било какво конкретно решење. Документ се, затим, не бави

функционерском кампањом у медијима, иако је она препозната као приоритетни проблем у бројним међународним и домаћим извештајима и препорукама.

И поред тога што се предвиђа регулисање статуса посматрача законом, документ не предвиђа која овлашћења ће посматрачима бити гарантована законом и хоће ли она бити проширена (нпр. добијањем права за подношење приговора) у односу на овлашћења посматрача која су постојала у подзаконским актима РИК-а.

Споразумом се предвиђају мере које се могу повезати са само осам од 29 препорука посматрачке мисије ОЕБС/ОДИХР из извештаја са парламентарних избора 2020. године. Ипак, документ не даје довољно конкретне кораке о томе како ће оне бити испуњаване. Ово се пре свега односи на спречавање функционерске кампање, док је проблем притисака на бираче предложеном мером непотпуно обрађен. У области медија, предложеним мерама обрађене су две ОДИХР препоруке и то непотпуно, примарно због тога што улога Регулаторног тела за електронске медије, као и извештавање комерцијалних пружалаца медијских услуга током кампање, нису адекватно адресирани мерама. Када је реч о изборној администрацији и бирачком списку, усвојене мере у целости покривају три ОДИХР препоруке.

Комплетна анализа доступна је [овде](#) .

(НСПМ)